

неговата бърза реакция и подхода му към актуалните обществени нужди. Само пет дни след съобщението, че европейските сили-гарантки са постигнали съгласие да пратят свои пълномощници в Цариград, БЦБО отправя циркулярно писмо до клоновете си, че се налага свикване на общо събрание, на което пратеници на провинциалните дружества да обсъдят проектопрограмата. При това, всеки делегат следвало да носи писмена декларация от местния клон, че подкрепя действията на Централното общество по народните въпроси. Междувременно проектът е съставен и е изпратен по човек за мнението на Русенския централен комитет и обсъждане в родината. Заедно с това в духа на демократичните традиции е дадена гласност на главните тезиси на проектопрограмата чрез публикации във в. "Стара планина", "Нова България" и "Възраждане". И всичко това е свършено преди началото на Цариградската конференция, преодолявайки всевъзможни трудности, в това число и строгия контрол по границата, който усложнявал неимоверно взаимовръзките със съдейците в Отееството.

В заключение БЦБО се откроява като ръководен център и своеобразно задгранично представителство, един безспорно действен орган. Акумулирайки постигнатото от революционното течение дотогава, то успява да възглави и тласне напред националноосвободителното движение и то в критичен за народа ни период на разочарование от изхода на Априлското въстание и покруса от големите жертви и последвалия терор. Заслуга на неговите дейци е организираното българско доброволческо движение в подкрепа на Сърбия - предпоставка за бързо сформирание на опълчението при обявяване на Руско-турската война.

Опитът ни да видим в какви насоки и с какви средства БЦБО успява да отстоява националните интереси и да подготвя почната за обрат във вижданията на дипломатията на Великите сили в полза на българите, ни убеждава в енергичния и прагматичен подход, в дипломатичния такт и далновидността на неговите ръководители. Те действат чрез международни контакти за мирна развързка на българския въпрос по дипломатически път, но предвиждат и друга възможност, ако не бъдат чути законните искания на българите да мобилизират революционните сили и да вдигнат отново народа на оръжие. Документите разкриват и стремежа им към коректност във взаимоотношенията с подчинените структури, съблюдаване на строга финансова отчетност, а при обсъжданията - откритост, демократичен дух. В такъв смисъл, БЦБО или последния БРЦК, както го наричат някои изследователи, наследява много от идеите и традицията на освободителното движение. На везните на историята натежава приносът на тази организация за изработване на най-радикалната и проникната от демократичен дух политическа програма за решаване на българския въпрос, която става достояние на Цариградската конференция - един от малкото международни форуми, които сравнително обективно признават естествените етнически граници на българския народ. Целенасоченото разгласяване чрез печата на формулираните програмни искания прави популярен устрема на нацията към възобновяване на българската държава и присъединяването ѝ към проспериращите страни в Европа.